

לדבקה בו ולבטל רצונך מפני רצונו ביטול במציאות, אבל יפה השני גדולה מבחינת יפה הראשון כמו שאמר רז"ל הבא לטהר מסייעין לו הרבה שבא לטהר ולהתקדש והוא ענין המשכות המדות העליונות בחי ישראל אשר כך אתפאר, והוא בחינת ישראל דלעילא כי שרית עם אלקים כחתן יכהן פאר לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וכנסי היינו שמקבלת הפאר מבחי ישראל דלעילא, וזהו ענין הנך יפה השני, ועמ"ש עוד מזה ע"פ ועשו להם ציצית כו' (ועמ"ש סד"ה בהעלותך את הנרות בענין שירוד ע"פ מדותיו דהיינו מדותיו של הקב"ה, ועמ"ש סד"ה אני ישנה גבי פתחי לי כחודה של מחט ואני אפתח לך כו' ועמ"ש בד"ה כי תצא בענין פי יפת תואר, ומ"ש בענין ורחל היתה יפית ויפת מראה בד"ה אם לא תדעי לך כו', ועמ"ש בד"ה כה תברכו בענין יאר ה' פניו אליך, ובביאור ע"פ אלה מסעי בענין תתן אמת ליעקב כו' ועמ"ש ע"פ מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, וכ"ז הוא ענין הנך יפה שנשמע היינו בחינת יופי הנמשך מלמעלה, ועמ"ש בביאור ע"פ יונתי בענין ומראך נאוה, והנה מ"ש עיניך יונים הוא עד"מ כמו זוג יונים אחד זכר ואחת נקבה והנקבה מקבלת השפעה מהזכר כך ע"ד משל למעלה הקב"ה נמשל לחתן וכנסת ישראל נמשלה לכלה והם נקראו בחינת מקבלים מהקב"ה וכמו יונים שמסתכלים זע"ז כך מכל דבר יוכלו להסתכל ולראות שאין עוד מלבדו והוא אחד כניל ולהיות ביטול במציאות עד שיהיה בטל רצונך כו'. וזהו עיניך יונים כי הנה היונים הם זכר ונקבה שמסתכלים תמיד זה בזה ומתענגים בראייתם זה את זה, כך כנ"י היא בבחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא ומכל דבר יוכלו לראות ולהסתכל שאין עוד מלבדו. והנה כתיב כי עין בעין יראו. פי' עין הראשון הוא ההסתכלות מלמטה למעלה והב' הוא השפעה מלמעלה לראות עין בעין כדרך שבא לראות כך בא ליראות וזהו עין ה' אל יראוי למיחלים לחסדו כו', ועי"ז להציל ממות נפשם, דהנה כתיב רגליה יורדות מות שלפעמים יורד השפע של בחינת ממכ"ע להיכלות הקליפות וכמ"ש ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע ובחרת בחיים כו' וכמ"ש במ"א, אבל על ידי המיחלים לחסדו אזי יציל ממות נפשם, נפשם הוא בחי' ממכ"ע, שלא יהיו רגליה יורדות וכמ"ש רחצתי את רגלי ועמ"ש ע"פ והארץ הדום רגלי, ולהחיותם ברעב, דהנה כתיב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם וגו' לחם היינו בחינת התורה. וזהו ענין הנך יפה בנעשה ולא זה בלבד הוא החיות כי על כל מוצא פי ה' הוא בחי' ההשפעה שנמשך מלמעלה דהיינו הנך יפה שנשמע ע"ד השמע לאוניך מה שאתה מוציא מפיו ואזי נקי התורה מוצא פי ה' ודברי אשר שמתו בפיו תען לשוני אמרתך וכמ"ש במ"א סד"ה להבין מ"ש ביום השע"צ, וזהו לחיותם ברעב שהחיות שלהם הוא מבחי' הרעב גופא מה שהם רעבים וצמאים אליו ית', וזהו רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף פי' נפשם מבואר למעלה. בהם תתעטף היינו כמ"ש נפשנו כחתה לה' וזהו ויענך וירעיבך ויאכילך את המן כו' כי על כל מוצא כו' ועמ"ש סד"ה ויאכילך את המן, ועוד אפשר לומר בענין להחיותם ברעב שזהו ענין יוהכ"פ שנאמר בו ועניתם את נפשותיכם כי הוא למעלה מבחי' אכילה כו' כי אכילה הוא מה שמתברר המאכל ונהפך לדם ונכלל בבחינת חיצוניות הלב כמו שכל הקרבנות היו רק על מזבח החיצון, אבל פנימיות הלב הוא למעלה מבחינת אכילה וכמ"ש בד"ה ביום השמיני שלח. ועי"ז נאמר ולהחיותם ברעב כו' כנ"ל והיינו עי"ז עין ה' אל יראוי כו':

בחינת רגל ועמ"ש ע"פ והארץ הדום וכשנתלבש אור א"ס ב"ה במחשבה עילאה אזי מתפשט ונמשך בבחינת רגל כמו שאנו רואים שהמחשבה נמשכת בהרגל להטותה ככל אשר תחפוץ, והיינו דוקא כשנתלבש אור א"ס ב"ה בחי' אזי נקי אבינו כו' וזהו שאומרים אבינו מלכנו רוענו כו' פי' שזהו שנק' הקב"ה רועה שמפרנס הנשמות שנמשך ומאיר חכמתו ורצונו ית' בנשמות שהן בחי' רגל וכמ"ש פותח את ידך יודיך ח"ע ומשביע לכל חי רצון כו' להיות מתקרבים יחד הרצון של הקב"ה עם הרצון של הצדיקים והיו לאחדים ממש שאין להם רצון אחר זולתי מה שרוצה הקב"ה. וכמ"כ הקב"ה עושה רצון יראוי ועמ"ש בד"ה כי עמד מקור חיים בענין השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את כו' וענין מן השמים היינו כמש"כ בפי' מפרנסים לאביהם שבשמים, (ועי"ל בענין רעיתי כתרצה שהם ב' בחי' דחו"ב הנזכר ע"פ ראה אנכי כו' נקודה בהיכליה כו' ע"ש וזהו ותשב באיתן כו'. משם דייקא רועה אבן כו' שעי"ז מעוררים למעלה ההמשכה בחו"ב ועי"ז אח"כ משם רועה אבן וכו' וכנ"ל (ועי"ן בפי' ויחי דר"ל ע"ב). עי"ל כי אביהם שבשמים היינו אור אבא המלוכש בז"א שנק' שמים חו"ג והיינו כי התנהגות העולמות ע"י המדות אך צריך להמשיך בהם גילוי ח"ע כמ"ש בד"ה באתי לגני, ועל כן אור המשכה זו הוא עי' ב' הבחינות שבאדם הרצון שבמוח והרעותא דליבא וזהו ענין יפה את רעיתי כתרצה):

ג **והנה** פי' הנך יפה רעיתי פי' כמו שלמטה בגשמיות עיקר היופי והנוי הוא בציור ומראה הכולל ג' גוונים יחד שאז הוא עיקר הנוי והתפארת והם דרך כלל ג' גוונים לבן אדום וירוק שכאשר הם נכללים יחד אז הציור נאה ומהודר משא"כ גוון לבן לבדו או גוון אדום לבדו אין בו שלימות התפארת כ"כ (וכענין מ"ש כמראה הקשת אשר כו' וידוע דג' גווני הקשת הם חיור סומק וירוק וע' בפי' נח דע"א ב') פי' גוון לבן שבכנ"י הוא מדת האהבה והחסד לאהבה את ה' ולדבקה בו שאהבה הוא בחי' כסף כמו נכסוף נכספתה לבית אביך שהוא גוון לבן ובמ"א נתבאר שזהו ענין האהבה הטבעית המורשת בכ"א מישראל שלפיכך נמשל לגוון לבן שהוא גוון עצמי ואינו מורכב. כך הוא ענין האהבה הנ"ל שהיא מצד עצמיות הנשמה שלמעלה משכל המושג כו', אך אחר האהבה והכוסף והתשוקה הנ"ל צריך להשפיל א"ע בבחי' שמאל דוחה בבחי' יראה ועמ"ש ע"פ השמים כסאי כו', וזהו גוון האדום שבהנשמות שהוא מבחי' גבורה והם ב' בחי' דאברהם אוהבי ופחד יצחק. וגוון שלישי הוא בחי' הירוק שהוא הממוצע בין שני גוונין ההפכים הנ"ל, והיינו מדתו של יעקב שהיא מדת הרחמים לעורר רחמים על נפשו בראותו גדולת ה' ית' אשר לגדולתו אין חקר ויתבונן בירידת נפשו מאיגרא רמה כו' ועי"ז יכמרו רחמיו אשר רחמנות זו ממוצעת בין חו"ג, כי מה שיכמרו רחמיו ויחס לבו מאד זהו כעין בחי' גבורה כו' ומ"מ עיקרה מטה כלפי חסד ואהבה (וע' בפרדס שער הגוונים ספ"ג וספ"ב). והנה מדה אחת אינו יפה כ"א כשיש כל הג' מדות ביחד שע"י יוכלו להיות מהלכים לעלות בעילוי אחר עילוי כו'. ועמ"ש בד"ה שניך כעדר הרחלים כו' ובביאור ע"פ וידעת היום גבי ונאספו שמה כל העדרים כו', וכל המדות האלו בתפלה איתנהו כי תפילות אבות תקנום שהם אברהם יצחק יעקב שהם מקור הג' מדות אלו ומפני כך כל המדות האלו חג"ת איתא בתפלות שתקנו האבות כנ"ל, וזהו ליעקב אשר פדה את אברהם כי מדת אהבה מדת אברהם בלתי מדת רחמנות שהוא מדת יעקב אינו נחשב ליפה אבל כשיש התכללות זו המדה בג' מדות אזי היא יפה ויוכלו לעלות עד אין קץ ועמ"ש סד"ה שניך כעדר הרחלים*, וזהו כל המדות חג"ת אהבה ויראה ורחמנות אז הוא יפה כמו למטה במראות. והנה זה הוא היפה הראשון הוא בחי' נעשה שהוא יפה על ידי עשיה שלנו באהבה ויראה ורחמנות

קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות.
דומה דודי לצבי כו'. וצריך להבין שינוי הלשון שבהרים

כתיב מדלג ובגבעות מקפץ. הנה פסוק זה נאמר על יציאת מצרים שהיה הגאולה בדלוג מארבע מאות שנה לרד"ו שנה כמ"ש במדרש שיר השירים בפסוק זה. ולהבין כל זה הנה אנו אומרים בהגדה מצה זו שאנו אוכלים על שום מה ע"ש שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם. והנה לכאורה אין זה טעם מספיק כי ענין התגלות זו שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים היה אחר חצות. כמ"ש ויהי בחצי הלילה כו'. ואכילת מצה שאנו אוכלים (וכן בפסח מצרים) צריך להיות קודם חצות דייקא כמ"ד שהפסח אינו נאכל אלא עד חצות ובפסח נאמר על מצות ומרורים וגו'. ולהבין כ"ז הנה ארז"ל עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד. דהנה חיות כל העולמות שנמשך ממנו ית' אינו אלא בחינת אור וזיו בלבד ממנו ית'. כמו עד"מ זיו השמש או זיו הנר שאינו נוגע אל העצם כלל. והראיה שאף אם יש מסך מפסיק באופן שאין הזיו יכול להתפשט מ"מ אין בהעצם שום שינוי. כמ"כ למעלה כח אלקי המחיה כל העולמות נק' בשם אור שאינו נוגע לעצמותו ית' כלל ואינו פועל בו שום שינוי כמ"ש אני ה' לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא העולם כו'. ונק' גם כן בחינת שם וכמ"ש יהללו את שם כו'. וכמו עד"מ האדם כשהוא בפ"ע אינו צריך לשם כלל רק לזולתו שיקראו אותו בשמו ואינו נוגע לעצמותו כלל. כן הוא בחינת כח האלקי המחיה כל העולמות הוא רק בחינת שם בלבד ואינו נוגע לעצמותו כלל. ונק' בחינת מלך. כמו למשל המלך על מדינתו שאין עצמותו ומהותו נתפס ומתפשט במדינה כולה רק שמו לבדו שנקרא מלך עליהם. כמ"כ למעלה מה שאלקות מחיה כל העולמות הוא רק בחי' מלכות שבמה שהוא מלך עליהם מחיה ומהוה אותם דהיינו שמו יתברך בלבד אבל מהותו ועצמותו ית' אינו בגדר המשכה והתגלות כי הוא לבדו מרום וקדוש כו' אתה הוא עד שלא נברא העולם כו'. והנה בנוסחא הישנה הי' כתוב אתה הוא עד שלא בראת ועתה הוא הנוסחא עד שלא נברא כו'. והעיקר הוא כנוסחא זו כי כן הוא לשון הפסוק יהללו את שם כו' כי הוא צוה ונבראו כו'. וההפרש בין בראת לנברא הוא כי בראת משמע שהעצמות נמשך ג"כ בבחינה זו כמו עד"מ האדם כשחושב ומעיין באיזה דבר אזי עצמותו ג"כ נמשך במחשבה זו שאינו חושב דבר אחר. אבל אצלו ית' הוא אינו כן שאינו נוגע לעצמותו כלל רק דרך זיו והארה בעלמא והרי הוא כאילו נברא ממילא כי אינו פועל שום שינוי ח"ו בעצמותו כלל. ולכן נכון הוא זאת הנוסחא עד שלא נברא כו' (וכמ"ש השל"ה בהקדמה דף ג' ע"ב). וכמו זיו השמש מן השמש שאין שייך לומר שהשמש מאיר זיוו רק שנמשך ממילא הזיו מן השמש. וכמ"כ למעלה כשעלה ברצונו יתברך שמו לברוא את העולם האציל והמשיך מבחי' אורו ית' שאינו נוגע לעצמותו ב"ה כלל רק דרך זיו והארה בעלמא והארה זו היא מקור חיות והתהוות כל העולמות והרי הוא רק כאילו צוה ונבראו ממילא שאין להם ערך ויחוס כלל אליו יתברך*. וזהו מלכותך מלכות כל עולמים כי יש ב' בחינות היינו בחי' מלכותך כל ובחינת מלכות כל עולמים. פ"י מלכות כל עולמים היינו מה שמחיה כל עולמים והוא בחי' מלכותו לבד כו'. ויש כמה עולמות ביי"ע, כי הנה כתיב כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. בראתיו היינו בחי' בריאה והיינו בחי' הנשמות שהמה בחי' בריאה כי בריאה הוא יש מאין ממש וכמו למשל המחשבה הוא בחי' בריאה שהוא יש מאין ממש כי קודם שחושב לא היו האותיות כלל, ואח"כ בבחי' מחשבה הם האותיות. וכמו"כ נשמות ישראל עלו במחשבה כו'. ולכן נק' בחי' בריאה. יצרתיו הוא עולם המלאכים שהמה בחי' יצירה כי המה בחינת דיבור בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כו'. וכמו הדיבור שנמשך מהמחשבה כי מה

שו"ה שום שינוי ח"ו: בבוך 4: ח"ו שום שינוי.
 * ע"ו בהוספות.

שהאדם חושב הוא מדבר ואינו בחי' יש מאין רק בחי' יש מיש רק מה שהיה בתחלה בהעלם המחשבה ועתה הוא בגלוי בדבור ואינו רק בחינת חומר וצורה חומר הוא העלם כח היולי וצורה הוא הגילוי ולכן נקרא בשם יצירה כו' [כמ"ש מזה במ"א בדי"ה מי מנה כפ' בלק ובדי"ה שובה ישראל]. אף עשיתיו היינו בחינת עולם העשי' כוכבים ומזלות כו'. וכל העולמות הנ"ל אינם מקבלים חיותם רק מבחינת שם בלבד כל הנקרא בשמי כו'. וזהו הכל בחינת מלכות כל עולמים אבל בחינת מלכותך הוא כמו שבחינת מל' הוא בטל בעצמותו כמו עד"מ זיו השמש הכלול בשמש עצמו שאינו נראה שם כלל רק הוא בטל בעצמותו ואין אורו וזיוו ניכר ונראה רק על הארץ כו'. וזהו קודם שנברא העולם הי' הוא ושמו בלבד דהיינו שהי' שמו נכלל בעצמותו [ועמ"ש בד"ה תקעו בחודש מזה ובד"ה שיר השירים ובביאור ע"פ שחורה אני ונאווה]. וזהו ג"כ ענין נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ב"ה כו'. מלך היינו בחינת מלכות* כל עולמים שמחי' כ"ע בחינת זיו ושם לבד כו' ובחינת מלך מלכי המלכים היינו בחינת מלכותך כמו שנכלל בבחינת עצמותו הוא ושמו לבד. (ועיין בפרדס בעה"כ ערך מלך והיותר מתיישב אצלנו כו' ע"ש). וזה היה נגלה עליהם אז בחי' מלכותך שלמעלה מן ההשתלשלות שהוא בחינת מהותו ועצמותו כו'. וזהו כי אז היה יציאת מצרים כי ענין מצרים הוא בחינת מיצר וגבול כמו עולם הגשמי הוא גבול מהלך ת"ק שנה ואף עולם המלאכים הוא בחינת גבול וצבא השמים לך משתחיים בחינת יש כו'. וגם עולם הנשמות המה בחינת גבול כי כל צדיק נכוה מחופתו של חבירו ממילא הם בחינת גבול ויש גבול להשגתו וכשנגלה עליהם מלך מלכי המלכים כו' בחינת הוא ושמו לבד שלמעלה מההשתלשלות העולמות בחי' מהותו ועצמותו אז הי' יציאת מצרים כו'. [ועמ"ש מענין בחינות מצרים ויציאת מצרים בד"ה בחדש השלישי לצאת בני' מאמ"צ ובד"ה אני הווי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים ס"פ שלח]:

ב והנה כדי שיהי' בחי' גילוי זה היו צריכים לאכול מצה. וענין מצה הוא ע"ד שארז"ל (ברכות ד"מ סע"א) אין התינוק יודע לקרות אבא ואימא עד שיתעום טעם דגן הנה יש בבחי' דגן כח שעל ידו יוכל התינוק להכיר אביו ואמו, כמ"כ ע"י בחי' מצה הכירו את אלקות בחי' מהותו ועצמותו דע את אלקי אביך לשון הכרה והרגשה כו'. והנה יש ב' בחי' מצה א' שהי' קודם חצות וזו צריכה שמור ושמרתם את המצות כו'. והב' שהוא בחי' עד שנגלה כו"ש שם נאמר לא הספיק בצקת של אבותינו כו' שאינה באה לידי חימוץ כלל. וצריך להבין ענין חמץ ומצה חמץ הוא בחי' הגבחה וההתנשאות ויש בו טעם. ומצה הוא בחי' שאין בה גובה והתנשאות כלל ואין בה טעם כלל. כמארז"ל בלע מצה יצא וכמ"כ בעבודה ענין מצה הוא בחי' ביטול בטל רצונך כו' וזה הי' בחי' מצה הראשונה שאכלו קודם חצות היינו אתעדל"ת בחי' בטל רצונך כו'. בחי' אתכפייא כו' [ועמ"ש מזה בפ' ויקהל בד"ה קחו מאתכם תרומה] שלא להיות בחי' גסות הקליפה אם תגביה כנשר כו' וכידוע שבחי' גסות נקרא אבי אבות הטומאה שהוא מקור כל התאוות כו' ולכן בבחי' בטל רצונך ממילא היא בחי' אתכפיא וכמ"ש ובערת הרע כו'. וזהו ע"י בחי' מצה* גם מלשון מצה ומריבה שהיא מלחמה גדולה לבטל היש כו'. ובבחינת מצה זו היה ג"כ בחי' מרור על מצות ומרורים יאכלוהו כי בחינת מצה זו בחי' בטל רצונך לא היו יכולים לבוא אליו כ"א ע"י בחי' מרור בחינת מרירות כו'. דהנה כפי סדור הקערה הוא מרור באמצע בחי' קו האמצעי ולכאורה הי' צריך להיות המרור בקו שמאל כי הוא בחי' גבורות כו' [כמבואר בסש"ב בפל"א וכמ"ש ג"כ (לקמן) בפ' במדבר בד"ה ידבר כו' מענין הג' ליום. מררי הוא בחי' המרירות כו' ע"ש, וכ"ה

שו"ה כו' — שמור: בבוך 4: שימור.

שו"ה גבורות — לקמן: בכתי' מהדורא קמא מהלקו"ת נמצא מאמר זה בפ' צו בין מאמרי פסח.
 * ע"ו בהוספות.

זוטא שנמשך מן המדות אל הדבור ה' מוצאות הפה כו', ויש קול גדול ולא יסף היינו בחינת קלא פנימאה דלא אשתמע, כי בחינת קול זוטא הנ"ל נקרא קלא דאשתמע, ובחינת קול גדול הנ"ל הוא קלא דלא אשתמע (עיינו* מענין קול גדול ברבות יתרו ס"פ כ"ח וס"פ כ"ט. במדבר רבה ס"פ בלק (סוף ד' רע"ט). ובזח"א בראשית (דף נ' ע"ב. דר"י ע"א) ח"ב (קל"ז א.). ח"ג (דרס"א א.). ועיינו מ"ש מענין קול סד"ה הבאים ישרש ובד"ה וכל העם רואים. ובד"ה הקל קול יעקב ובד"ה ויהי קול מעל לרקיע. ובד"ה משה ידבר ובענין מהרה ישמע כו' קול חתן וקול כלה כו') והיינו בחי' המשכה מההעלם אל הגילוי היינו מן השכל אל המדות או אל השכל מלמעלה מן השכל שנמשך הכל מהעלם אל הגילוי נק' קול בחינת המשכה, וכמ"כ הוא כאן שנגלה עליהם מלך כו' הארה גדולה שלמעלה מהשתלשלות מהותו ועצמותו כו' נקרא גם כן בחינת קול המשכה מהעלם אל הגילוי. (פירושו הנה זה בא עמ"ש לקמן בענין והגדת לבנך כו' בעבור זה כו').

מדלג על ההרים כו'. שבחי' הארה גדולה לגילוי זה בא עליהם דרך דילוג ולא כסדר השתלשלות שהוא דרך עילה ועלול שיש ערך ושייכות זה לזה, כמו עד"מ מבשרי אחזה שהדבור נמשך מהמחשבה ומחשבה ממדות ומדות משכל כל זה נק' בחי' השתלשלות כו'. אבל בחינת גילוי זה שהיה בשעת יציאת מצרים שנגלה עליהם מלך כו'. מבחינת הוא ושמו לבד שלמעלה מהשתלשלות והארה כזו אינה יכולה לבא בדרך השתלשלות רק דרך דילוג, כמו עד"מ א' שמדלג מהר להר אחר שרחוק ממנו שאינו יכול לילך לשם רק דרך דילוג יכול לדלג עליו כו', כמ"כ כאן נגלה עליהם בחי' והארה גדולה כזו מלמעלה למטה שלא לפי ערכם דרך דילוג והיינו ובמורא גדול זה גילוי שכינה היינו שנגלה עליהם בחי' מלך בחי' הוא ושמו לבד ונגלה עליהם בגילוי כ"כ עד שנפל עליהם מורא גדול ופחד מפני ה' כמ"ש או הנסה אלקים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי כו'. מדלג על ההרים בזכות הרים היינו אבות וכמ"ש בגמרא (פרק קמא דראש השנה דף י"א א) ובמדרש (שמות רבה פרשה ט"ו), והיינו שעל ידי פסח מצה ומרור שאכלו שהם בחי' ג' קוין היו מעוררים למעלה בחי' אורות עליונים שהמה אברהם יצחק ויעקב מדות דאצילות ועל ידם היה בחי' דילוג בחי' ונגלה מדלג כו', והנה בשיר השירים נאמר בלשון דילוג ובתורה נקרא בלשון פסח כמ"ש ופסח ה' על הפתח והוא ג"כ דילוג וקפיצה, והענין הוא שבתורה נאמר לאיזה מקום היה הדילוג דהיינו על הפתח היינו בחי' מל' זה השער לה' כו'. ראשית חכמה יראה ה' כו', והיינו בחינת מלכות הנקרא מלכות כל עולמים שיורדת להחיות כל עולמים ונגלה בחי' מלך כו' הארה גדולה הנ"ל בבחי' מל' היינו בגילוי שנקרא פתח כו' שיכול להיות ובמורא גדול שיהיה פחד ויראה מפני ה' שזה נק' זה השער כו' זהו התחלת עבודת ה' בחינת יראה כו' רק שאז נגלה עליהם בבחי' זו הארה מבחינת מלך* הוא ושמו כו'. וזהו ובמורא גדול כו', וזהו ופסח ה' על הפתח כו' שנגלה עליהם בבחי' פתח (ועיינו בפ' אמור דף צ"ה ע"א בפ' פתחי לי) ובשה"ש לא נאמר לאיזה מקום היה הדילוג רק נתפרש באיזה אופן היה הדילוג היינו על ההרים כו'. ויש בזה ב' פירושים. א' על ההרים בזכותן כנ"ל, והב' על ההרים למעלה מן ההרים שהם מדות דאצ"י שהארה הנ"ל היה למעלה מהם דהיינו בחינת מלך כו'.

ד מקפיץ על הגבעות. ארז"ל גבעות הם אמהות. ולהבין זאת הנה ההפרש בין דילוג לקפיצה הוא כי דילוג ברגל א' וקפיצה בב' רגלים וכמבואר במשנה פ"ח דאהלות והדולג ממקום למקום והקופץ ממקום למקום [ע"ש בפ"י רבינו עובדיה מברטנורה ובפ"י המשניות להרמב"ם וגם בירושלמי פ"ה דביצה קיפוץ עוקר שתי רגליו כאחת כו.]. ולהבין זה דהנה כל בחי' דילוג והארה גדולה שבאה מלמעלה

בלק"ת מהארז"ל פ' נשא והוא מבחינת גבורות כו' ועמ"ש מענין מררי בכיאר ע"פ נשא את ראש בני גרשון]. אך מפני זה הוא בקו האמצעי מפני שבחינת מריירות מעורר המשכת רחמים רבים כי בחי' רחמים אינו שייך כ"א על מי שהוא במדרגה התחתונה ואין טוב לו, אבל על מי שהוא במדרגה העליונה ולא חסר לו כלל לא שייך עליו רחמנות כלל ומפני זה בחינת רחמים הוא בחינת קו האמצעי. ולעורר בחינת רחמים רבים הוא על ידי בחי' מריירות כשמטובונן בשכלו איך שחיות כל העולמות הוא רק בחינת זיו ושם בלבד אבל מהותו ועצמותו ית' אני הו"י לא שניתית אתה הוא עד שלא נברא העולם כו' בחי' הוא ושמו לבד ואין פועלים בו שום שינוי כי אין לו תחלה ולא תכלה כו', ואזי תשתפך במר נפשו ויבא לידי מריירות גדולים איך שהוא רחוק מאלקות ועל ידי זה מעורר בחינת רחמים רבים כו', וכמו שאומרים בכל יום ביוצר אור המלך המרום לבדו כו' היינו כנ"ל מה* רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית כו' הוא רק מבחינת המלך בחינת מלכות שם בלבד. אבל המרום לבדו כו' היינו כמו שהוא לבדו בחי' הוא ושמו בלבד הוא מרום שאין* לו ערך ושינוי כלל אין ערוך לך כו' המתנשא מימות עולם ואם כן הרחמנות גדולה עלינו ומפני זה אנו אומרים ברחמיך הרבים רחם עלינו כו'. (ועמ"ש* מזה בכיאר ע"פ והנה מנורת זהב. וז"ש כחנה והיא מרת נפש ועל ידי זה ותתפלל על ה'. עמ"ש בד"ה לא תהיה משכלה. וזהו וימררוהו כו' ועל ידי זה ותשב באיתן קשתו עמ"ש מענין איתן בד"ה ראה אנכי נותן. ובחריב ובקשתי היינו בצלותי ובעותי) וזהו ענין מרור קו האמצעי כו'. ועל ידי זה יכולים לבא לבחי' מצה הנ"ל בחינת בטל רצונך כו' בחינת אתכפיא בלי טעם ובלי שום התנשאות והגבהה וצריכה שמור* ושמתם את המצות שלא תבא לידי חימוץ ח"ו הגבהה והתנשאות (ועיינו בפרדס בעה"כ ערך ושמירה אחת. ועיינו בזח"ב (דקל"א א) בענין ליל שמורים. (והל"ה ב). ור"פ בראשית גבי כשושנה בין החוחים לסחרא לה לכנסת ישראל ולנטרא לה כו' ועיינו מ"ש בד"ה צו את בני ישראל את קרבני כו' תשמרו להקריב לי. שארז"ל שמור זו משנה כו' והיינו לפי שבתורה שבעל פה הוא גילוי רצה"ע כו' ע"ש. וע' עוד בפרדס ערך מצה ודבריו יובן עפמ"ש בד"ה זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, ועיינו ברבות ר"פ עקב (דף רצ"ב ב) על פסוק ושמר ה' לך כו' ושמרתם את המצות כו' ועיינו מ"ש סד"ה את שבתותי תשמרו ומ"ש במ"א ע"פ לעבדה ולשמרה). וזה היה הכל בחי' מצה ראשונה בחינת אתעדל"ת שהיו ישראל עושים ועיינו היה אחר כך אחר חצות בחי' מצה שניה בחי' ביטול ע"י שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים כו'. ובחי' מצה זו היא שלא הספיק בצקת כו' שאינה צריכה שימור כלל שאינה באה לידי חימוץ כלל מחמת שנגלה עליהם כו' והוא בחי' ביטול אמיתי שאין יכול לבא לידי בחינת הגבהה והתנשאות כלל ונגלה עליהם בחי' זו כדי שיהיה יציאת מצרים, כי מחמת שהיו אז ישראל במדרגה שפלה מאד משוקעים בין הקליפות כידוע לא היו יכולים לצאת מבחי' זו עד שנגלה עליהם כו' ועל ידי גילוי הארה גדולה כזו היו יכולים לצאת כו' ולא היה בה מרור כלל כי היה גילוי מלמעלה למטה הארה גדולה כנ"ל ולא תוכל לבא לידי חימוץ, אבל מצה הראשונה ה' עבודתם מלמטה למעלה [ועמ"ש עוד מענין ב' בחינת מצה הנ"ל ע"פ ששת ימים תאכל מצות]. ולכן היו צריכים מרור כו' לעורר רחמים רבים. וזהו שאנו אומרים מרור זה שאנו אוכלים ע"ש מה ע"ש שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים אבותינו הם המדות כידוע וחיי אבותינו הם המוחין שבמדות ובחינת מצרים ממררים את המדות כו' [ועמ"ש מזה

בפ' שמות בד"ה קול דודי]:

ג ועתה יובן פ' הפסוק קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים כו' דקאי על יציאת מצרים כו', פ' קול הוא בחי' המשכה בלשון פסוק ואינו דוקא קול גשמי דהיינו בחי' הדבור דאדרבה זה נקרא קול

הוא בבחי' כתר תר"ך עמודי אור כידוע תרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן הם תר"ך ששרשם בבחינת כתר וכמ"ש והחכמה תחיה בעליה דהיינו בבחי' מלמעלה למטה החכמה מחיה המצות דהיינו שע"י חכמת התורה יודעים היאך לעשות המצוה אבל אעפ"כ המצות הם בעליה של החכמה ששרשם של המצות הם גבוהים במדרגה מבחי' החכמה כו' [ועמ"ש מזה בד"ה ראיתי והנה מנורת זהב]. וזהו מדלג על ההרים ביכות התורה שהתורה נק' ג"כ הר ישאו הרים שלום והתורה נקרא שלום ה' עזו לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי כו', והמצות נקראו ג"כ שלום והיה מעשה הצדקה שלום כו'. כי יש שני בחינת שלום מלמעלה למטה ומלמטה למעלה ועל ידי התורה נגלה בחי' הארה הנ"ל בבחינת אהבה שהוא בחי' רגל א'. מקפץ על הגבעות היינו בזכות המצות כי המצות נק' גבעות כמ"ש וגבעות בצדקה כו'. ועל ידי המצות נגלה בחי' הארה הנ"ל בבחינת הוא ושמו בלבד כו' בבחינת ב' רגלים היינו בבחינת יראה גם כן מפני שהמצות בשרשם הם למעלה במדרגה מבחי' התורה כו', ע"כ על ידם יכול להתגלות בבחי' יראה גם כן, וזהו הכל בבחינת יצ"מ וכתוב הנה בא לשון הוה ולשון עתיד ג"כ שאז יהיה ג"כ בחינת גילוי והארה גדולה זו שלמעלה מבחי' ההשתלשלות בחי' דילוג כמ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות דהיינו שיתגלה בבחינת זו נפלאות שהיה בבחי' פלא מופלא ומכוסה כמו שהיה בבחינת יציאת מצרים כו' שנגלה עליהם אז מבחינת מלך כו' סתימו דכל סתימין להיות בגילוי ובמורא גדול כו'. כן יהיה לעתיד ג"כ אראנו נפלאות כו', ועמ"ש במ"א בפי' אשר עשה עמכם להפליא, והיינו ע"י תורה ומצות שעושים עתה ממשכים בחי' זו רק שעתה אינה בגילוי ולעתיד יהיה בחי' זו בגילוי וראו כל בשר כו' [ועמ"ש ע"פ כי ההרים ימושו כו' וחסדי מאתך לא ימוש כו' *]:

ה **דומה** דודי לצבי וגו'. הנה ארו"ל שנמשל לצבי מה צבי מחזיר ראשו לאחוריו כו'. וענין משל זה הוא למעלה גם כן מחזיר ראשו לאחוריו היינו בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא ואף למעלה מבחינת חכמה דהיינו קרקפתא דתפילין גלגלתא דחפיא על מוחא ירד ונשתלשל בבחינת אחוריים היינו בחי' מצות שהם הכל בדברים גשמיים כמו ציצית ותפילין בבחי' אחוריים כו'. ושרשם מבחי' כתר תר"ך כו'. דהיינו שנמשך ונתלבש רצונו הפשוט שלמעלה מבחי' חכמה אפילו מבחי' חכים ולא בחכמה ידיעא כו' בדברים גשמיים למטה דוקא כמו כל המצות כו' [ועמ"ש מזה גם כן בד"ה ויושט המלך לאסתר כו.]. וזה הכל היה בפסח בחינת יציאת מצרים בחי' דילוג כו' שלא היו ישראל ארויים לזה שהיו במצרים בתכלית השפלו' ולא היה אתערותא דלתתא כלל רק שנגלה כביכול מעצמו בבחי' דילוג כו', אבל אח"כ נאמר קומי לך היינו בחי' ספירה היום יום א' לעומר כו' שהיו ישראל סופרים כל ימי הספירה מ"ט יומין והיינו לטהר כל המדות כידוע שיש ז' מדות. וכ"א כלולה מזו והוא מ"ט והיינו הכנת עצמם שיהיו בחי' כלי לקבל בחי' גילוי אלקות שיהיה אח"כ בשבועות מתן תורה שאז נגלה ג"כ בחי' גילוי שלמעלה מהשתלשלות בחי' כתר כו' * רק שאז נגלה ה' פכ"פ כו' כי היו אז ישראל ג"כ בבחי' פנים בחי' כלי לקבל גילוי אלקות ע"י עבודתם וע"י ספירה כו'. והיינו ע"י אתעדלת. אבל לא כמו שהיה בפסח בחי' מצה כו' שלא הספיק בצקת כו'. ואדרבה בשבועות היו מביאים לחם חמץ [והיינו לפי שנזדככו המדות כו' ואז ההתנשאות אינה אלא בבחי' הקדושה המתנשא מימות עולם כו' וכמ"ש מזה גבי שבועות בד"ה וידבר אלקים כו' ע"ש]. וזהו קומי לך בחי' קימה מלמטה למעלה דקאי על בחי' ספירה שאחר הפסח כדי שיהיה בחי' פכ"פ ולעתיד יהיה ג"כ בחי' גילוי זה שלמעלה מהשתלשלות סתימו כו' אראנו נפלאות כו':

ולהבין ענין מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות כו' בביאור היטב. הנה יובן ע"פ מ"ש בעגלה ערופה וערפו אותה אל נחל איתן. ופירשו במשנה ובגמרא פ"ט דסוטה (דמ"י) נחל איתן שהוא קשה שאינו עושה פירות. אמר הקב"ה יבא דבר שלא עשה פירות ויערף כו' ויכפר על מי שלא הניחו לעשות פירות, מאי פירות אילמא פריה

(*) עיין בהוספות.

אינה יכולה להתגלות כי אם בבחינת רגלים כי זהו הכלל בכל בחינת גילוי אינו נגלה כ"א בבחי' רגלים כו' כמ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא כו' והארץ הדום רגלי [ועמ"ש בד"ה כיצד מקדין לפני הכלה כו' ובד"ה למנצח על השמינית וע' בלקי"ט ס"פ משפטים בד"ה מצות ראה כו.]. ויש ב' בחי' רגלים היינו ב' בחינות בבחינת גילוי והארה הנ"ל בחינת קו הימין וקו השמאל בחי' אהו"ר כו'. והנה ע"י ההרים אבות הנ"ל היה נגלה עליהם הארה הנ"ל רק בבחי' אהבה וימינו תחבקני. וזהו מדלג ברגל א' על ההרים אבות ומקפץ על הגבעות בב' רגלים היינו שהיה גילוי זה בבחי' יראה ובמורא גדול כו'. על הגבעות אלו אמהות והנה בחינת אהבה בנקל יכול לבא לידי גילוי מבחי' יראה כנראה בחוש שכל אדם יכול להתפעל בבחי' אהבה כרגע ובבחי' יראה אינו כ"כ מפני שבחי' יראה עילאה הוא למעלה במדרגה מבחי' אהבה כו' [ועיין בפ' מקץ בביאור על פסוק כי אתה נרי שאהבה רבה היא בחינת ה' עילאה ויראה עילאה היא בחי' יוד' כו' וגם למעלה יותר. כי הנה יש טורי נהורא וטורי חשוכא פי' טורי נהורא הם המדות שנמשכים מן השכל חג"ת דז"א וטורי חשוכא הם המדות שלמעלה מהשכל אהבה רבה חג"ת דא"א וזהו ענין מדלג על ההרים שנמשך מבחי' טורי חשוכא חג"ת דא"א בחג"ת דז"א, וזהו ענין ההרים רקדו כאילי' עליי' חג"ת דז"א והתכללותן בגילוי אור חג"ת דא"א וכמ"ש במ"א בד"ה הים ראה כו' ההרים רקדו כו'. אכן יראה עילאה שרשה במו"ס שהיא מגבורה דעתיק כמ"ש ע"פ כי אתה נרי הנ"ל וכמ"ש הרמ"ז פ' וישב דקע"ט ב'. והוא למעלה מבחי' חג"ת דא"א ומשך נמשך בחי' גילוי זה במורא גדול כו' שהוא התגלות יראה עילאה זו בבחי' יראה תתאה הנמשך מבחי' מלכות כל עולמים, וע"ז נאמר ופסח ה' על הפתח כו', וזהו ענין מקפץ על הגבעות בחי' קו הימין וקו השמאל כו' וכתוב בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה כו' ושמים וארץ זהו בחינת האבות ואמהות כו' ולכן יראה עילאה נמשך בזכות האמהות דייקא ועמ"ש ע"פ שימי כחותם בענין אשה כי תזריע וילדה זכר]. ולהבין מפני מה ע"י האבות לא היה הגילוי רק בבחינת אהבה בחינת רגל אחת וע"י האמהות היה הגילוי גם בבחינת יראה בב' רגלים כו', ולכאורה האבות הן במדרגה גדולה מן האמהות כי המה בחי' משפיעים בחינת דכר והאמהות הם בחינת מקבלים בחינת נקבה. אך האמת הוא ודאי כן שהמה בחי' מקבלים אבל הם גבוהים מן האבות במדרגה אחת והמה המשפיעים. דהנה בשרה נאמר כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה שהיה אברהם צריך לקבל ממנה וכמארז"ל שהיה אברהם טפל לגבי שרה' בנביאות וברבקה נאמר טובת מראה מאד בלי גבול ותרד העינה ותמלא כדה ותעל ותאמר שתה וגם לגמליך כו' שהיתה גם כן בחינת משפיע ותרד העינה שבחינת חכמה כ"ד ספרים הם בחינת ירידה נגדה (ועמ"ש בזה בפ' תולדות). ולהבין זאת דהנה ארו"ל שלשה הטעמין הקב"ה בעולם הזה מעיץ עולם הבא אברהם יצחק ויעקב שנאמר בהם בכל מכל כל כו'. והנה לעתיד כתיב נקבה תסובב גבר היינו שיתעלה בחינת המקבל ויהיה למעלה מבחי' דכר המשפיע אשת חיל עטרת בעלה כו' מחמת סוסף מעשה במחשבה תחלה כו' [שם ב"ן שרשו למעלה משם מ"ה כו'] ומפני שהאבות הטעמין מעיץ עולם הבא ולכן היה אצלם גם כן בחי' זו שהיו מקבלים מאמהות כו' אף שודאי האמהות היו בחינת נוק' בחינת מקבלים רק שיש ב' בחי'. מלמעלה למטה היו האבות משפיעים והאמהות מקבלים. אבל מלמטה למעלה בבחינת ארו"ח היו האמהות למעלה במדרגה סוף מעשה כו' [ועמ"ש לקמן בביאור על פסוק כי על כל כבוד ועל פסוק הראינו את מראך ובביאור על פסוק עלי באו] כי כן כל מדות דקדושה נעוץ סופן בתחלתן ותחלה בסוף שיש בסוף מבחינת תחלה סוף מעשה כו' ובבחינת ההשתלשלות הוא סוף במדרגה כו' [וכמ"ש ע"פ השמים כסאי והארץ הדום רגלי כו'] וזהו למעלה בחינות אבות ואמהות וגם למטה יש שני הבחי' והיינו תורה ומצות שבבחי' א' תורה גדולה כמארז"ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה דהיינו ע"י חכמת התורה יודעים היאך לעשות המצות כידוע ואם אין עושים כן רק באופן אחר אין זו מצוה, ובבחי' ב' מצוה גדולה גדול תלמוד שמביא לידי מעשה נמצא המעשה היא גדולה ולא המדרש עיקר אלא המעשה כו' והיינו מפני ששרש המצות

שו"ה טפ"ל — לגבי: בבז"ר 4 אין ת"י זו, וכנראה נמחק.
(*) עיין בהוספות.